

נחלת ישראל ויצהק

בסייעתא דשמיא | שופטים תשפ"א | גליון מס' 104

זוה יהיה משפט הכהנים וכו' ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה וגו'.

פרשה זו מדבר ממתנות כהונה שהכהנים מקבלים מעם ישראל, והנה ישנם עשרים וארבע מתנות כהונה, כמבואר בפרשת קרח, וכאן קחשיב רק שלושה מהם, שהם המתנות שמקבלים משוחטי הבהמות (שור ושה), והם הזרוע הלחיים והקיבה, וכן מה שמקבלים תרומה מהדגן תירוש ויצהר, ועוד מה שמקבלים ראשית הגז מן הצאן.

ולכאורה צריך ביאור אמאי קחשיב רק הני מכל העשרים וארבע מתנות כהונה, (ועיין ברמב"ן כאן).

והנה בזה גופא שקיבלו מתנות מן הבהמות, (שזה נחשב מתנה אחת), יש בו בפירוט שלושה חלקים, הזרוע הלחיים והקיבה, והא שמקבלים דווקא אלו השלושה, עיין רש"י שהביא שדרושי רשומות היו אומרים שכל אלו המתנות קיבלו בשכר קנאותו של פינחס, **זרוע תחת יד, שנאמר ויקח רומח בידו, לחיים**, תחת תפלה, שנאמר **ויעמוד פינחס ויפלל, והקבה**, תחת **האשה אל קבתה**, ע"כ, ומבואר שהטעם שקיבלו הכהנים מנות אלו דווקא היה בשכר פינחס, ומשמע שבאמת היו צריכים לקבל מהעם, אף לפני מעשה פינחס, אבל מה שקיבלו דווקא מנות אלו, זה היה בשכר מעשיו של פינחס שקינא לה' צבקות.

ולכאורה צריך ביאור אמאי דווקא מתנה זו קיבלו בשכר פינחס יותר משאר מתנות כהונה, מה מיוחד כאן.

ונראה שפרשה זו היא המשך מהפרשה דלפניה, (ובמשנה תורה הרי לכולי עלמא דורשים סמוכים), והנה בפרשה שלפני זה כתיב **לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון**, ומבואר שמכיון שאין לכהנים הלויים שום חלק ונחלה עם ישראל כנגד זה הם מקבלים אשי ה' ונחלתו, ולכאורה יש לומר שכנגד מה שאינם מקבלים חלק יש להם **מאשי ה'**, וכנגד מה שאין להם נחלה, משום הכי **ונחלתו יאכלון**, דהיינו כמו שפירש רש"י, שאין להם **חלק בביזה, ונחלה בארץ**, ולפי זה יש לומר שכנגד מה שאין להם חלק בבזיה מקבלים **אשי ה'**, כמו שפירש רש"י **אשי ה'** זה קדשי המקדש, ולכאורה זה מדויק, דהנה הקרבנות נקראים ביזה, וכמו שמצינו בברכת יעקב לבנימין (פרשת ויחי), **בבקר יאכל עד** ותירגם אונקלוס שזה הקרבנות, ויוצא שהקרבנות נחשבים ביזה, ושפיר יש לומר שמקבלים ביזה זו כנגד ביזת המלחמה.

וכן יש לפרש לגבי הנחלה שמקבלים כנגד הנחלה, שמה שאין להם נחלה פירש רש"י שאין להם חלק בארץ, ויש לומר שכנגד מה שאין להם חלק בארץ מקבלים נחלה אחרת, וכמו שפירש רש"י **נחלה** שזה קדשי הגבול, הרי שיש להם נחלה אחרת.

והנה לפי זה **שנחלה** הוא קדשי הגבול, מכל מקום אינו מבואר איך קדשי הגבול הם כנגד הנחלה, ויש לומר שזה מבואר בהמשך דכתיב **ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר לו**, ולכאורה היינו שהיה דיבור מיוחד מאת ה' לגבי איזה נחלה שמקבלים הכהנים, אכן צריך ביאור מהו **כאשר דיבר**, והיכן דיבר.

ונראה שהדיבור הוא מה שיפורש בהמשך הפרשה שלאחר זה, וכאילו כתיב

לא תשחית את עצה וכו' רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וגו', (כ' י"ט - כ').

בפרשה זו מבואר איסור השחתת עץ מאכל, ובפשטות יותר מזה כתוב כאן שרק עץ אשר **תדע**, משמע בוודאות שהוא לא עץ מאכל רק אז מותר להשחיתו, ומשמע שעץ שמסופק בו אם הוא עץ מאכל אסור להשחיתו.

ולכאורה מבואר דבספק איסור, אסור מן התורה, עד שתדע בבירור שאין כאן איסור.

והנה יש מקשים מכאן על שיטת הרמב"ם דסבירא ליה דספק איסור של תורה מדאורייתא מותר, ומה דאמרינן ספק של תורה לחומרא הוא רק מדרבנן, ופליג על הרשב"א ודעימיה, דסבירא להו דספק איסור של תורה, מדאורייתא אזלינן ביה לחומרא.

והנה תינח לדעת הרשב"א מבואר שפיר אמאי צריך לדעת בוודאות שהעץ אינו עץ מאכל, שאפילו ספק אסור, אבל לשיטת הרמב"ם, שסבירא ליה שספק מן התורה הוא מותר, אם כן אמאי צריך לדעת בוודאות שאינו עץ מאכל, הא כל זמן שאין כאן וודאי איסור, אין כאן איסור השחתה מן התורה¹.

(ובפשטות לא מיירי כאן באופן של איקבע איסורא, שיש כאן כמה עצים ויודע בוודאות שהיה כאן גם עץ מאכל², דמהיכי תיתי).

איברא לפי איך שדרשו חז"ל פסוק זה, אין כאן מקום קושיא כלל³, דעיין בבא קמא (צ"א:), שהגמרא דנה על איסור קציצת אילנות (בל תשחית), ואמר רבינא ואם היה מעולה בדמים (פירש רש"י, שדמיו - של העץ - יקרים לבנין יותר משבח פירותיו), מותר, (ואין בו משום בל תשחית), תניא נמי הכי **רק עץ אשר תדע** (פירש רש"י קרא יתירא הוא, דהוה ליה למכתב רק אשר לא הוא מאכל), זה אילן מאכל (והכי קאמר **רק עץ אשר תדע** אם אינך יודע קרוב למצור אלא הוא, קחנו, ואפילו הוא של מאכל), **כי לא עץ מאכל הוא זה**

(1) ועי' מהרצ"ח ב"ק (צ"א:), שהביא קו' זו.

(2) עי' ש"ש ש"א פ"א.

(3) אך עי' חת"ס (החדש), שהקשה כן ות' דאירי בשבת, ובאופן שיש וודאי איסור שבת, עיי"ש, אכן צ"ל שמפרש הפסוק כפשטיה, ודלא כדרשת חז"ל, אך מ"מ לפי דרשת חז"ל אין כאן קו'.

כאשר דבר לו, וזה יהיה משפט הכהנים וגו', שהדיבור היה שנחלת הכהנים, הוא משפט הכהנים מה שמקבלים מאת זבוחי הזבחים וכו', והיא היא הנחלה שעליה דיבר ה'.

ונראה שזה מדויק בפסוקים, שהנחלה (המתנות) כנגד נחלה (בארץ), דהנה יש בפרשה זו של מתנות כהונה שבעה פרטים, 1. זרוע, 2. לחיים, 3. קיבה, 4. דגן, 5. תירוש, 6. יצהר, 7. ראשית הגז, ויש לומר ששבעה פרטים אלו הם כנגד נחלת הארץ של שבעה עממים, (שהם המעשר משבעים אומות), ומדויק שזה הנחלה אשר יאכלון, במקום הנחלה של ארץ ישראל.

אכן מכל מקום עדיין צריך ביאור, דאין הכי נמי שיש בפרטות שבעה דברים במתנות כהונה, וכנגד השבעה אומות, אבל מכל מקום עדיין צריך ביאור הא דהנך שבעה פרטים הם רק משלוש מתנות אלו, ולא משאר מתנות.

והנה יש לבאר דהפסוק בא ליישב קושיא, שאם אין לכהנים חלק בנחלת הארץ, אם כן איך הם יתקיימו, ועל זה קאמר שה' הוא נחלתו, פירוש שימציא להם עיקר צרכיהם, שזה אכילה ושתייה ובגדים ללבוש, וכמו שביקש יעקב אבינו (בראשית כ"ח כ"ג) **ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש**, וזה מה דקאמר **וזה משפט הכהנים**, פירוש שהקב"ה ימציא להם כל צרכיהם, שזה בשר, ודגן תירוש ויצהר, שזה הלחם לאכול, וראשית הגז, הוא הבגד ללבוש.

אכן עדיין צריך ביאור הא דנתן להם גם בשר, הרי עיקר הצרכים זה רק לחם לאכול ובגד ללבוש, ואמאי נתן להם גם בשר.

אכן יש לומר דהנה בפרשה למעלה כתיב **לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי וגו'**, ולכאורה צריך ביאור דמכיון דכתיב **הכהנים וכל שבט לוי**, למה כתוב בנפרד **הלויים**, ולכאורה מיותר הוא, והנה עיין בעל הטורים שכתב **הלויים** גימטריא אדנות והוי"ה (צ"א), וזהו ה' הוא נחלתו, ע"כ, פירוש דהא דכתיב **הלויים** לא בא ללמד על שבט לוי, שזה כבר כתוב להדיא, אלא בא לומר מי הם אלו שזוכים **שה' הוא נחלתו** ומקבלים משפט הכהנים וכו', זה אלו שהם **הלויים** אלו הם שה' הוא נחלתם, הם אלו שהם בגימטריא צ"א, עליהם אמר ה' **הוא נחלתו**, וגדר נחלתו הוא זה שהשם אצלם ככתיבתו (הוי"ה), וכקריאתו (אדנות), שזה גימטריא צ"א, ולכאורה יש לומר שאלו הם הדומים למלאכים, (מלאך בגימטריא צ"א¹), ויש לומר שהגדרה של אנשי ה' **הוא נחלתו** הוא אנשים שהם בני עולם הבא, פירוש לפי מעשיהם שייכים הם לעולם הבא, ורק נמצאים כאן בעולם הזה².

והיינו דבעולם הזה אין השם שלם וכו', ורק לעתיד לבוא יהיה השם והכסא שלם, והנה שלימות ה' הוא ששם ה' הוא ככתיבתו וכקריאתו, (גימטריא צ"א), וכמו שביאר המהרש"א בסוטה (מ:), בענין אין עונין אמן במקדש³, וזה לא יהיה רק לעתיד לבוא, ואם ישנו מי שכבר עכשיו הוא מבחינת **הלויים**, (צ"א), הרי הוא שייך לה' **הוא נחלתו**.

והנה לפי זה אין הפרשה מדבר רק מהכהנים, אלא בעצם כל אחד מישראל שרוצה להבדל ולעמוד ולשרת, הרי הוא מה**לויים** וה' **הוא נחלתו**, וכמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל), וזה לשונו, 'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה' וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים וכו', ע"כ.

1 ועי' נדרים (נ:), ועי' שבת (ק"ט:).

2 ועי' סנהדרין (פ"ח:), שלחו מתם וכו'.

3 וכן עי' מש"כ הגר"א בענין סוכ"ה, עי' חשק שלמה ריש מס' סוכה.

אילן סרק, וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר, מה תלמוד לומר **כי לא עץ מאכל** להקדים סרק למאכל, יכול אפילו מעולה בדמים (פירש רש"י, לקורה יותר מפירות יהא סרק קודם לו), תלמוד לומר **רק** (פירש רש"י מיעט ההקדמה), ע"כ.

ומבואר בגמרא **דתדע** דכתיב כאן אין הפירוש שתדע על העץ עצמו, אם הוא עץ מאכל, אלא תדע שאין קרוב יותר ממנו לעיר, ומבואר דבהך קרא כתיב סדר קציצת עצים, שקציצת עץ מאכל מותר רק אם אין סרק יותר קרוב, ולפעמים מותר אף אם יש אילן סרק יותר קרוב, כשהקורות של אילן סרק שוות יותר מהפירות של העץ מאכל, הרי דלא כתיב בהך קרא שום איסור קציצה של ספק עץ מאכל, ואדרבה כאן כתיב היתר קציצת עץ מאכל.

רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית, (כ' כ').

ביארנו למעלה על פי הגמרא (בבא קמא צ"א:), דהך קרא לא איירי באיסור קציצת אילן מאכל, רק בהיתר מתי מותר לקצוץ אילן מאכל, וזה אם אין אילן סרק קרוב ממנו למצור, וכן כשהאילן סרק מעולה מהעץ מאכל בדמים אז מותר לקצוץ, אפילו שהאילן סרק קרוב.

ולכאורה אם כן צריך ביאור, מאי דאמר קרא **כי לא עץ מאכל**, מהו הנתנית טעם כאן, דהרי הא דכתיב **רק עץ אשר תדע** קאי על עץ מאכל שאתה יודע שאין קרוב ממנו למצור, כדפירש רש"י שם, והא דכתיב **כי לא עץ מאכל הוא**, קאי על אילן סרק הקרוב למצור.

ואפשר לבאר דהנה חז"ל דרשו (ראש השנה ג.), תיבת **כי** משמש בארבע לשונות, או דלמא אלא דהא, עיין שם, ואם כן כאן **כי** יהיה פירושו או, וכתוב כאן שאסור לקצוץ האילן, ומתי מותר רק אם יודע שאין קרוב ממנו, או שהוא עץ סרק.

ואם כן סדר הפסוק כך הוא, דפתח הפסוק בהיתר קציצת אילני מאכל לפני אילני סרק, אף על גב דבסתמא אילני סרק קודמים, אך

מכיון דקדריש רק דלפעמים אילן מאכל קודם לאילן סרק, והיינו היכא שהפירות של אילני המאכל שווים פחות מקורות אילני הסרק, משום הכי הקדים הכתוב עץ מאכל, שלפעמים מקדים לאילן סרק.
כפר לעמך ישראל וגו', (כ"א ח').

עיין תרגום יונתן כאן, וזה לשונו, כהניא יימרון כפר לעמך ישראל דפרקתא וכו' ומן יד נפקין נחיל דמורנין מגו פרתא דעגלתא נגדין ואזלין עד אתרא דקטולא תמן וסלקין עלוי ואחדין בי דינא יתיה ודיינין יתיה, (תרגום: מיד אחר שהכהנים אמרו כפר לעמך ישראל וכו' יוצא שורה של תולעים מתוך נבילת העגלה והולכים עד שבאים אל מקום הרוצח ועולים עליו ואז בית דין אווזים בו ודנים אותו).

והנה לכאורה התרגום יונתן אינו כפי מה שלמדו חז"ל בחולין (י"א.), דאיתא שם דמנא לן שהולכים אחר רוב וכו', ור' ששת בריה דרב אידי יליף לה שהולכים אחר הרוב מעגלה ערופה, דרחמנא אמר **הערופה**, כשהיא שלימה תיהוי, ואם כן אי אפשר לבדוק אותה, והקשה בגמרא דילמא טריפה היא, ואם כן אינו יוצא המצוה של עגלה ערופה, אלא לאו נקטינן שאין היא טריפה, משום דאמרין זיל בתר רובא, ורוב עגלות אינן טריפות, עיין שם.

ולכאורה לפי מה שכתב התרגום יונתן שנחל של תולעים יוצאים מהנבילה וכו', אם כן אפשר לדעת שאין העגלה טריפה אפילו כשהיא שלימה, שאם הייתה טריפה לא הייתה העריפה כמצותה, ולא היו יוצאים ממנה התולעים וכו', וכיון שיצאו ממנה הרי מוכח שאינה טריפה.

אכן נראה לומר שאם אין זה עגלה ערופה כמצותה, אין הכי נמי שלא היה יוצא עד למקום הרוצח, אבל מי יימר שלא היה יוצא ממנה כלל, אפשר דהיה יוצא רק לא אל הרוצח, אלא אל סתם אדם, ובית דין היו הורגים סתם אדם שאינו הרוצח, ומזה שבית דין היו דנים אותו (לשיטת התרגום יונתן), מוכח שהולכים אחר הרוב, ורוב עגלות אינן טריפות, וכשהלכו התולעים הלכו אל הרוצח, ודו"ק.

והנה יש לומר בעצם שמה שכתב הרמב"ם מרומז כאן בפרשה, והא דכתב שלא שבט לוי בלבד, זה מה שכתוב **הלויים**, וכמו שכתב הבעל הטורים, גימטריא צ"א, שזה הגדרת ה' הוא נחלתו, פירוש בן עולם הבא.

והנה יש לומר שגם מה שכתב שהקב"ה יזכה להם דבר המספיק להם, גם זה כתוב כאן, והיינו מה דקחשיב כאן בקרא **וזה יהיה משפט הכהנים** וגו' שזה הבשר של זרוע לחיים והקיבה, ולחם של דגן, ומשקה של תירוש ויצהר, וכן בגד ללבוש של ראשית הגז, וזה דבר המספיק לו.

והנה הא דקחשיב נמי בשר יש לומר כיון דכאן איירי באלו שנדבה רוחם אותם והבינם מדעם, פשיטא דאיירי בתלמידי חכמים, דרק על ידי לימוד התורה יכול להגיע להבנה זו שצריך להבדל וכו', שהרי זה בא מאהבת ה', ואהבת ה' אין מגיעים אליו רק על ידי לימוד, וכמו שכתוב **ואהבת את ה' אלקיך** וכו' **והיו הדברים האלה**, עיין רש"י שם מה שהביא מהספרי⁴.

והנה עיין בגמרא פסחים (מ"ט:), שעם הארץ אסור לו לאכול בשר, ורק לתלמיד חכם מותר לאכול בשר⁵, והיינו שהכח שבא לאדם מאכילת בשר הינו רק בשביל ללמוד תורה, ומשום הכי כאן דאיירי **בהלויים** קאמר דבר המספיק לו, ובתלמיד חכם זה גם בשר, ושפיר קחשיב גם בשר חוץ מלחם לאכול לבגד ללבוש, שזה מה שנצרך להם.

והנה יש לומר שזה מה שאמרו חז"ל (חולין ק"ל:), שאין נותנים מנה לכהן עם הארץ, דכל המחזיק בתורת ה' יש לו מנה וכו', ומבואר כדלעיל, דרק לתלמיד חכם מותר לאכול בשר.

ולפי המבואר, דמה שקיבלו חלק גם בבשר הוא משום שהם **הלויים**, אנשי ה' הוא נחלתו, שחיים במצב של השם ככתיבתו וכקריאתו, שהם בחינת בני עולם הבא, פירוש שזוכים להיות בעולם הזה כעין עולם הבא, וה' הוא מנת חלקם, נראה שזה היה בשכר מעשיו של פינחס, וכמו שמצינו אצל פינחס **השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי** וכו', פירוש והוא גרם שיהיה השם שלם ככתיבתו וכקריאתו, והיינו דכתיב **לכן אמר הנני נתן לו את בריתי של"ם**, שפינחס זה הוא אליהו שלא מת וקיים לעולם, ואליהו הוא מלאך (צ"א), וממילא אלו שזוכים להיות ה' הוא נחלתו, ובעבור זה מקבלים מתנות, ומתנות אלו הם בזכות פינחס שהוא היה הראשון, ופינחס זכה להיות ה' הוא נחלתו, על ידי שלקח הרומח והתפלל ודקר אותה אל קבתה, וממילא מקבלים דווקא חלקים אלו של הבשר.

ב

והנה לפי המבואר נראה שיש לפרש מה שמסיים כאן הפרשה של מתנות אלו, **כי בו בחר ה' אלקיך** וכו' **לעמד ולשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים**, ולכאורה שזה נתינת טעם אמאי מקבל מתנות אלו, ומשום שהוא עומד לשרת בשם ה', ויש לומר שלשרת בשם ה' היינו שה' הוא נחלתו, ומשום הכי בחר בו.

אך עדיין צריך ביאור אמאי הזכיר את בניו, איזה נתינת טעם הוא שגם בניו בכלל.

אכן לפי מה שכתבנו שקיבלו המתנות בשכר פינחס, הנה בפינחס הברכה הייתה לו ולזרעו, וכדכתיב שם **והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהנת עולם**, וזרעו הם חלק מן הברכה, ואם כן כאן נמי יש לומר כיון שמדובר כאן על אלו שה' הוא נחלתו וכפינחס, אם כן גם בניהם הם בכלל שזה חלק מה' הוא נחלתו, ודו"ק.

(4) ועי' מש"כ החינוך בענין אהבת ה', הובא בביאה"ל סי' א'.

(5) ועי' כתובות (ע"ו).

ועל פי זה נראה דיש לבאר הא דאיתא בבבא בתרא (קכ"ג): דתנו רבנן, שאף על פי שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק, מכל מקום בזרוע לחיים והקיבה, אף באופן דעדיין לא מטי ליד הכהן, מכל מקום מקבל מהם הבכור פי שנים, ואין זה ראוי אלא מוחזק, עיין שם שהטעם משום דמירי במכירי כהונה.

והנה עיין רשב"ם שם, שפירש בכור - בן כהן, ולכאורה צריך ביאור אמאי דקדק לכתוב בן כהן, והלוא אם איירי במתנות כהונה בוודאי איירי בבן כהן.

אכן נראה דהך עובדא של זרוע לחיים והקיבה, אינו מוכרח שמדבר רק בבן כהן דיכול להיות גם באופן אחר, וכגון בבן כהנת הנשואה לישראל, דאפשר לבעלה של כהנת לזכות במתנות כהונה עבור אשתו, וכדאיתא בחולין (קל"א: קל"ב), וכן שייך אף בישראל ובמכירי כהונה, עיין גיטין (ל), דמכירי כהונה אפשר שיקחו לעצמם המתנות, עיין שם, מכל מקום משמע מהרשב"ם שאם מת הך ישראל והניח בכור, אף שישנם כמכירי כהונה שתמיד נותנים לו המתנות, מכל מקום אין הבכור נוטל מהם פי שנים⁶.

אכן צריך ביאור אמאי באמת לא יטול פי שנים, הא הרי הוא כמכירי כהונה, ומכירי כהונה הרי הוא כמוחזק.

ונראה דהרשב"ם אזיל לשיטתיה, דעיין בראשונים (רש"י גיטין (ל)), ורשב"ם ותוספות בבא בתרא שם), כמה טעמים בהא דמכירי כהונה הרי הוא כמו שקיבל כבר, דלפי רש"י הוא מפני שכל שאר הכהנים מתייאשים כבר, ולפי התוספות הוא משום שזה מתנה מועטת, עיין שם.

אכן עיין ברשב"ם שכתב הטעם, וזה לשונו, במכירי כהונה עסקינן: שאנשי העיר קרוביו ומכיריו של כהן זה, ומזכין לו זיכוי גמור במתנות בהמותיהן מיד כשנשחטו וכו', ע"כ, עיין שם, ולכאורה משמע שזה קנין גמור, אך עיין עוד מה שכתב שם דסבירא ליה דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, ולכאורה צריך ביאור אי מזכין לו זיכוי גמור אמאי צריך לומר שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין, אלא בהכרח שאין זה זיכוי גמור ממש בכל מקום, אלא דין מיוחד במתנות כהונה אלו.

וכן נראה מבואר ממה שכתב הרשב"ם, וזה לשונו, הכי גרסינן במכירי כהונה עסקינן, ע"כ, ולכאורה צריך ביאור מאי קא משמע לן דוודאי איירי במכירי כהונה, אלא נראה לבאר דבא לאשמועינן דלא תימא גם במכירי לוייה ובמכירי עניים, גם כן שם נאמר שהוא מוחזק, ועל זה כתב שזה אינו, דאין זה דין רק במתנות אלו, וכמו שיתבאר, ודו"ק.

והא שזה דין מיוחד כאן, נראה לבאר שדין זה נאמר רק לגבי בניו במתנות כהונה אלו⁷, וזה משום שבניו יש להם זכות בעצם המתנות, ומשום הכי שייך שיחשב כמוחזק, והיינו שאין זה זיכוי גמור רק היכא דיש זיקה מצד הבנים עצמם, ודו"ק.

והנה הא דיש כאן דין מיוחד בבנים, יש לומר שזה מה שכתוב כאן **הוא ובניו כל הימים**, שבעצם מתנות אלו יש בהם קנין גם לבניו, וטעם הדבר שזה משום זכותו של פינחס, וכמו שכתוב בברכת פינחס **והיתה לו ולזרעו אחרינו**, אם כן זה חלק מעצם המתנה, ודו"ק.

(6) ועי' שו"ת רעק"א קמא סי' ר"ג, משי"כ שבעל בנכסי אשתו הכהנת הרי הוא כמכירי כהונה, עיי"ש מה שדן בזה.

(7) ואע"פ שבפסוק כת' גם תרומה וראשית הגז, מ"מ מה שהם בשכר פינחס הם רק מתנות אלו של זרוע לחיים והקיבה, באלו יש דין של מוחזק אע"פ שלא הגיע לידיו עדיין.

עיין בכלי חמדה שהביא רא"ה דמצות עגלה ערופה אינה נוהגת אלא בזמן שסנהדרין בלשכת הגזית, ופירש שדעת הרא"ה דעיקר המצוה הוא כדי שעל ידי זה יתברר מי הוא הרוצח כדי לדונו בבית דין, עיין שם.

והנה עיין תרגום יונתן שכתב איך יתברר מי הוא הרוצח, שמנבלת העגלה יוצא שורה של תולעים עד מקום הרוצח, ועולים עליו ותופסים אות בית דין ודנים אותו, עיין שם⁴.

ומשמע שדנים אותו והורגים אותו, וכבר הקשו המפרשים איך אפשר שבית דין ידונו אותו ויהרגוהו בלי עדים וכו', ויש להוסיף בפרט לפי הא דאיתא בסנהדרין (ל"ז:). בעובדא דשמעון בן שטח, שראה סייף בידו מטפטף דם והרוג מפרפר וכו' וקאמר שאינו מסור בידו להורגו, ועיין תוספות שם הטעם משום דכתיב **על פי שנים עדים** וכו', ועיין תורת חיים שם דצריך או ראה או ידע, ועיין תשובות הרשב"א (חלק ג' סימן שע"ח), דיש דין **והצדיקו העדה** וכו', עיין שם.

ומבואר דאפילו יש כמה וכמה הוכחות ברורות, אף על פי כן אין דנין והורגים רק על ידי עדים, ואם כן כאן איך דנים אותו בלי עדים.

ואפשר דלא שדנים אותו על פי התולעים אלא על ידי התולעים יתפרסם המעשה ויבואו העדים והם יעידו עליו, וכעין מה שפירש רש"י ריש כתובות (ב.), שיבואו עדים ויעידו, אכן לא משמע כן בדבריו.

ונראה דיש לומר שדנים אותו, פירוש כהא דאיתא בסנהדרין (פ"א:), דתנן דההורג נפש בלי עדים מכניסים אותו לכיפה, ומבואר שם שבכיפה מאכילים אותו לחם צר ומים לחץ עד שיוקטן מעיינו ואחר כך מאכילים אותו שעורים עד שכריסו מתבקעת, עיין שם, ואם כן כאן נמי יש לומר שדנים אותו באופן זה.

והנה עיין בגמרא שם שהקשו מנא ידעינן אם אין עדים וכו', אכן לפי התרגום יונתן שפיר ידעינן גם בלי עדים מכיון שהתולעים גילו מי הוא הרוצח, ובאופן זה אין הכי נמי דאי אפשר להרגו ממש על ידי מיתת בית דין, אבל מכל מקום שפיר יכולים לקיים **ואתה תבער** וגו' שהורגים אותו על ידי הכנסה לכיפה, ודו"ק.

(4) ועי' של"ה בשם הר' מנחם, שע"י התולעים היה מתבייש, והפענח רזא כתב שהתולעים נכנסים אל גופו של הרוצח, והורגים אותו, ועי' רבינו בחיי כאן, וז"ל, ושמעתי כי בנבלת גוף העגלה נעשה תולעת בדרך הטבע שהולך והורג את הרוצח באשר הוא שם, והנה זה מאצילות שר הנחל, והיא מנפלאות סתרי הטבע, ע"כ, אכן כל זה אינו כדעת התרגום יונתן, שכתב שבי"ד ממתים אותו.